

УДК 738 : 747 : 687.1

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА ЯК ПЕРШОДЖЕРЕЛО У СТВОРЕННІ СУЧАСНИХ ДИЗАЙН-ПРОДУКТІВ

БИКОВА Вікторія, ФРОЛОВ Іван, СТЕЛЬМАХ Анастасія,
ОСТАПЕНКО Наталія

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
frolov.iv@knutd.com.ua

Досліджено трипільську культуру як феномен та найяскравіше явище первісного світу, яке здатне вплинути на розвиток сучасних модних трендів, а також слугувати джерелом натхнення при створенні продуктів сучасного дизайну. Досліджено гончарні вироби, вироби з металу, уламки кераміки із зображеннями фрагментів тканин та інших історичних артефактів. Наведено ілюстровані приклади експонатів Державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура» як базових елементів та першоджерела для створення споживчих предметів сучасного дизайну.

Ключові слова: трипільська культура, гончарні вироби, кераміка, археологія та історичні артефакти трипілья.

ВСТУП

Сучасні модні бренди є поширеним явищем в усьому світі. Так, наприклад, сьогодні ні в кого не виникає запитань, чому Кіпр називають «островом Афродіти», а Єгипет — «країною пірамід». Україна також має свій бренд – трипільську культуру. Рештки цієї прадавньої культури трапляються в шести областях країни, у декількох історико-культурних заповідниках туристам розповідають про археологічні знахідки цього періоду. Трипільська культура — це перша з відомих культур землеробів та гончарів, із якої почалася історія України. Від початку IV до середини III тис. до н. е. практично всю територію Українського Правобережжя заселяли племена трипільців. Відомо, що у 1896 р. у с. Трипілья, що неподалік від Києва, сталася сенсація – археолог В. Хвойка виявив перші знахідки загадкової культури періоду енеоліту (мідно-кам'яної доби), яка невдовзі отримала назву «Трипільська». Від часів Хвойки і до сьогодні таке визначення не змінилося, попри те, що просторові межі культури, як виявили науковці, поширені від Чернігівщини до Чорного моря та Балканського півострова. Трипільська культура, культура Кукутень (рум. Cucuteni, або культурна спільність «Кукутень-Трипілья») – археологічна культура, назва якої походить від назви села Трипілья на Київщині, у зазначеній «розширеній» назві культури присутня ще й назва румунського села Кукутень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Донедавна поняття «трипільська культура» не виходило за вузькі межі культурно-наукового вжитку. Нині ж трипільська культура, окрім усього іншого, дедалі більше набирає ознак національного історико-культурного і

туристичного бренду. Дивовижної краси кераміка, великі поселення на берегах річок, прямокутні хати з розписаними стінами стали головними розпізнавальними рисами цієї надзвичайно багатой культури хліборобів. Прадавня Трипільська цивілізація на території України являє собою унікальне явище в історії людства. Тому, нами поставлено завдання дослідити дивовижні артефакти Трипільської культури як першоджерела у створенні сучасних дизайн-продуктів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Особливістю трипільського суспільства була заможна соціальна рівність, серед будівель їхніх стародавніх поселень археологи не знайшли жодної адміністративної споруди, що є дивовижним фактом, це може бути свідченням високого рівня самоврядності трипільців. За свідченням істориків та археологів можна припустити, що всі оці європейські цінності щодо рівності і демократії потрібно витягати не з античності, а з цих трипільських поселень. Можна висловити думку, що тисячі років тому тут відпрацьовувалися моделі співіснування величезних колективів людей в одному місці. Унікальними також є факти існування протоміст-гігантів: 6 000 р. тому на нашій планеті виникли перші великі поселення, і сталося це на території нинішньої Черкаської області в районі Умані. Одне з найбільших трипільських поселень – Тальянки – займало площу 450 гектарів і налічувало 3 000 будинків, у яких мешкало понад 15 000 осіб. Життя кожного такого протоміста тривало до 100 років – адже трипільці були хліборобами і періодичне переселення обумовлювалося виснаженням ґрунтів [1, 2].

Вироби з глини найрізноманітніших форм, призначень і орнаментів – це головна візитка Трипільської культури, яку часто називають ще «культурою мальованої кераміки». Гончарні вироби трипільців умовно можна поділити на два ґатунки – одні досить грубі і прості, а інші – з прекрасно виробленої глини, з тонкими стінками, добре випалені і просто вражаючої досконалості (рис. 1, 2) [1]. У зображенні на керамічному горщику землі, неба і драбинки між ними можна стверджувати, що саме так трипільці уявляли світоустрій. Постає питання: які технології шість тисяч років тому могли забезпечувати таку високу якість?

Рис. 1. Керамічний горщик із зображенням землі, неба і драбинки між ними

Рис. 2. Біноклевидна керамічна посудина, яка дуже подібна до українських подвійних глечиків

Сенсаційну відповідь на це запитання археологи отримали у 2015 році, коли у селі Доброводи на Черкащині розкопали гончарний горн. Ця величезна піч (6 квадратних метрів, з кількома отворами для закладання дров) спростувала традиційне твердження про те, що перші горни винайшли греки. Трипільці своїми високими технологіями обпалювання глини випередили греків на три тисячі років.

Цікавими є артефакти фрагментів керамічної фігурки жінки з довгим волоссям, парної упряжі волів (рис. 3, 4) [1, 2]. Це найстаріші в історії Європи зображення, які також представлені в експозиції заповідника «Трипільська культура». Такий артефакт парної упряжі волів може свідчити про великий поступ трипільців у культурі землеробства: маючи таку упряж вони могли використовувати соху. Відомо, що праця з сохою у багато разів є продуктивнішою за обробку землі мотикою. Отже, цілком можна припустити, що саме цей винахід трипільців уможливив створення таких міст-гігантів.

Рис. 3. Фрагмент керамічної фігурки жінки з довгим волоссям

Рис. 4. Керамічне зображення волів, які тягнуть сани

Великим досягненням Трипільської культури було також ткацтво. Завдяки цьому здобутку шість тисяч років тому трипільці убиралися сповна по-сучасному - в одяг з тканин. Їхні тканини були двох видів: виготовлені на ткацькому верстаті і плетені гачком [1]. Почин та розвиток металургії на наших землях також іде від трипільців. Вони плавили мідь і виготовляли з неї знаряддя праці та прикраси. Сьогодні в експозиції музею найстаріший метал України презентує дивовижний артефакт – рибальський гачок віком 6,5 тисяч років. Гачок й дотепер гострий і на нього можна зловити рибу до 5 кілограмів ваги (рис. 5) [1].

Архітектурні вирішення трипільських хат є надзвичайно цікавими: двоповерхові оселі прямокутної форми з дерев'яними стінами, що обмазані з обох боків багат шаровою глиною і часто розписані темнокоричною фарбою. Планування і особливості будови трипільських хаток нагадують пізніші українські хати. А ще – сучасні екобудинки. Бо саме помешкання з дерев'яними стінами, глиняним тиньком і натуральним покриттям – у яких влітку прохолодно, а взимку тепло – сьогодні знову у великому попиті; нагадує сучасну венеціанку та свідчить, що трипільці були неабиякими естетамі (рис.6) [1]. Отже, виходить, що основи сучасного екологічного будівництва були закладені трипільцями ще шість тисяч років тому. Кожен з цих артефактів має свою історію та унікальність.

Рис. 5. Мідний рибальський гачок

Рис. 6. Фрагмент стіни трипільської хати з тиньком

Дослідженнями вчених й дотепер не виявлено, куди ж поділися трипільці? Єдиної відповіді на це запитання в науці сьогодні немає. Але низка вчених пов'язує Трипільську культуру з українським народом [3]. Так, історик, В. Щербаківський зазначає, що «...жодного переселення слов'ян не

було...слов'яни-українці жили в Україні від доби неоліту... Гадаємо, що історія України починається з палеоліту, що всі послідовні великі культури на Україні являють собою етапи, щаблі формування та розвитку українського народу аж до нинішнього часу. Вивчення всієї історії в цілому, в комплексі умов географічних, економічних та епізодичних дає правдиве розуміння минулого, а разом з тим указує дальший шлях українського народу». Антрополог В. Петров також стверджував: «...немає сумнівів – уже в трипільський період Україна набуває певної суми характеристичних ознак, що лишаються властивою приналежністю за наших часів етнографічної культури українського народу». А ще антрополог С. Сегеда вважає так: «Велелюдні трипільські племена відіграли важливу роль у формуванні генофонду пращурів українського народу – автохтонного етносу Півдня Східної Європи, визначні риси якого почали формуватися задовго до появи слов'янства на історичній арені». Отже впевнені, що наведені дослідження стануть важливим надбанням та першоджерелом при створенні модного одягу, інтер'єрного та середовищного декору, інших продуктів сучасного дизайну.

ВИСНОВКИ

Загадкава трипільська культура, народжена за декілька тисячоліть до нашої ери, поступово має перетворюватись у той бренд, який приверне до нашої країни увагу багатьох культурологів та мистецтвознавствознавців. Звісно, культура українського Трипілля як давня культура й дотепер вражає унікальністю своїх артефактів, що мають свою тисячолітню, но таку сучасну та живу історію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура» URL: <http://tripillya.com/>
2. Трипільські Мадонни: відображення магії жіночості та материнства у керамічних фігурках URL: <https://itscraft.com.ua/trypilski-madonny-vidobrazhennia-mahii-zhinochosti-ta-materynstva-u-keramichnykh-fihurkakh/>
3. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. К., 2013.118 с.

ВЬКОВА V., FROLOV I., STELMAKH A., OSTAPENKO N. TRYPILLIAN CULTURE AS A PRIMARY SOURCE IN THE CREATION OF MODERN DESIGN PRODUCTS

The article examines Trypillian culture as a phenomenon and the most striking phenomenon of the primitive world, which can influence the development of modern fashion trends, as well as serve as a source of inspiration for the creation of modern design products. Pottery, metal products, fragments of ceramics with images of fabric fragments, and other historical artifacts are studied. Illustrated examples of the exhibits of the State Historical and Cultural Reserve "Trypillian Culture" as basic elements and primary sources for creating consumer items of modern design are presented.

Key words: *Trypillian culture, pottery, ceramics, archeology and historical artifacts of Trypillia.*